

**SAĞLAM GƏNCLİK
SAĞLAM
GƏLƏCƏKDİR**

Bakı-2017

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının
maliyyələşdirdiyi “Orta təhsil müəsisələrində şagirdlər
arasında narkomaniya əleyhinə maarifləndirmə tədbirləri”
layihəsi çərçivəsində “Maarifçi Gənclər” İctimai Birliyi
tərəfindən nəşr edilmişdir.**

Buraxılışa məsul:

**“Maarifçi Gənclər”
İctimai Birliyinin sədri
Mehman İsmayılov**

**“Maarifçi Gənclər” İctimai Birliyi
AZ 1030, Bakı şəhər Xətai r-n
Marat Əmirxanov küç., ev 16 m.3
Tel: (050) 333-52-91
E-mail: mehman101@box.az**

Mündəricat

Giriş	4
Narkonaniya haqqında ümumi anlayış	5
Narkotik vasitələrinin təsnifatı	6
Narkotik istifadəçiləri digər xəstəliklərə necə yoluxurlar ?	16
İslam və İntihar (özünə qəsd)	17
Siqaret və onun orqanizmə təsiri	19
Narkotik sağlamlığı necə məhf edir?	21
Narkotik həyatı necə məhf edir?	22
Ölkəyə gətirilən narkotiklər	23
Azərbaycan Respublikasının narkomaniya və narkobiznesə qarşı mübarizədə həyata keçirdiyi tədbirlər	24
Narkomanlar üçün məhdudiyətlər qoyulmuş peşə növlərinin və vəzifələrin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin QƏRARI	28
Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2000-ci il 15 mart tarixli, 47 nömrəli qərarına ƏLAVƏ Narkomanlar üçün məhdudiyətlər qoyulmuş peşə növlərinin və vəzifələrin Siyahısı	28
Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsindən ÇIXARIŞ 26-cı fəsil Narkotik Vasitələrin və Psixotrop Maddələrin Qanunsuz Dövriyyəsi ilə Əlaqədar Cinayətlər	30

GİRİŞ

Azərbaycan Respublikasının qarşılaşdığı mürəkkəb problemlərdən biri narkomaniyanın yayılmasıdır. Xüsusilə gənclər və yeni-yetmələrin bu zərərli vərdişə meyli onların həm şəxsi, həm də ailələri üçün dağıdıcı təsirə çevrilir. Narkotikaya bu və ya digər dərəcədə qurşananlar öz həyatlarının qeyri-ixtiyari olaraq məhv edirlər. Narkotizm cəmiyyətin mənəvi-əxlaqi dəyərlərini sarsıdan, insanların həyat və sağlamlığına ciddi təhlükə yaradan başlıca amillərdəndir. Tədqiqatlara görə, MDB məkanında hər il narkomaniyadan 22 min adam məhv olur. Ekspertlərin digər açıqlamalarında bu məkanda psixotrop maddələrdən ən çox istifadə edən Orta Asiya və Cənubi Qafqaz regionları olduğu bildirilir. Məsələn, Daşkənddə hər 10 nəfərdən 6-sı, Düşənbədə 7-si, Bişkekdə 6-sı, Yerevanda 7-si, Tiflisdə 6-sı, Azərbaycanda isə 5-i psixotrop maddələrdən istifadə edir.

Ötən illərdə Azərbaycan Respublikası narkotikaya qarşı profilaktik tədbirlərə 100 milyon dollardan çox vəsait xərcləyib. Rəsmi məlumatlara görə, hər il ən azı bu bəlaya yoluxanlardan 158 nəfəri ölür, 1261 nəfər isə ömürlük şikəst olur. Statistika əsasən Azərbaycanda 18 mindən artıq narkoman var. Təbii ki, aparılan araşdırmalarla üzə çıxan statistik nəticələr gerçəyi tam əks etdirmir. Çünki statistika yalnız qeydiyyatda düşmüş narkomanları əhatə edir ki, bu məlumatlarda göstərilən say həqiqətdə olduğundan qat-qat çoxdur (BMT və yerli QHT-lərin ekspertləri bu rəqəmin təxminən 10 dəfə çox olduğunu bildirir.) Təkcə son 5 ildə Respublika Narkoloji Dispanserinə 7 min nəfər narkotikaya qurşanmış insan müraciət edib. Bu təzahürdə ən acınacaqlı hal narkomaniyaya qurşananların əsasən yeni-yetmə və gənclərin olmasıdır. Qeydiyyatda alınmış narkotik maddələrdən əziyyət çəkən insanların 65-70 %-ini 18-35 yaş arası gənclər təşkil edir. Narkomaniyanın regionlar üzrə yayılma ardıcılığı belədir: Bakı, Lənkəran, Gəncə, Mingəçevir, Sumqayıt, Cəlilabad, Şəki və s.

BMT-nin məlumatına görə, Azərbaycanda müsadirə olunan narkotiklərin sayı artıb.

Qeyd edək dünya üzrə ümumi statistikaya görə narkomaniya halı ən çox təsadüf olunan əhali təbəqəsi yeniyetmə və gənclərdir. İşsizliyin çoxalması, kütləvi miqrasiya, təhsilin səviyyəsinin aşağı düşməsi ölkəmizdə beynəlxalq təbiətli zərərli təzahürə meyli artıran amillərdəndir və bu cəmiyyətimizin mənəvi ekologiyası sahəsində mövcud problemləri bir qədər də kəskinləşdirib. Narkotik vasitələrdən asılı olan yeniyetmə və gənclər ehtiyaclarını ödəmək üçün təhsildən və ictimai faydalı əməkdən ayrılır, ağır həyat tərzinə doğru istiqamət alır. O cinayətkarlığı, zorakılığı və korrupsiyanı yaradır, QİÇS-in sürətlə artmasına zəmin olur, ailələri dağıdır, inkişafı ləngidir. Bu da nəticə etibarilə cəmiyyətin mənəvi aşınmasına, milli genefondun zəifləməsinə, cinayətkarlığın çoxalmasına səbəb olur. Şübhəsiz, ölkəmizdə narkotizmin artmasının əsas səbəblərindən biri də bilgilərin az olmasıdır, düzgün maarifləndirmə işinin aparılmamasıdır.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev narkomanlığa və narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizəni ümumdövlət vəzifəsi elan etmişdi. Narkotizmlə mübarizə ardıcıl, məqsədyönlü və kompleks xarakterli tədbirlərin icra edilməsini zəruri edir. Fikrimizcə, təbliğat-maarifləndirmə işlərinin orta təhsil müəssisələrində aparılması ictimai bəla olan narkotizmlə mübarizədə səmərəli olardı. Xüsusən bu problem müşahidə və ictimaiyyətin rəyinə görə Bakı ətrafındakı kəndlərdə xüsusilə aktualdır. Keçiriləcək tədbirlər narkomanıyanın sosial-tibbi və hüquqi tərəflərini əhatə edəcək.

Narkonaniya haqqında ümumi anlayış

“*Narkomaniya*” yunan sözü olub, *narko* - bihuşluq, *maniya* - isə asılılıq deməkdir. Narkomaniya cəmiyyətin meydana gəldiyi, onun ayrı-ayrı siniflərə, sosial təbəqə və qruplara bölündüyü qədim zamanlardan yaranmışdır. Hələ qədim dövrlərdə tiryəkdən bəzi xəstəliklərin müalicəsində istifadə olunmuşdur. Qədim misirlilər tiryəkdən həvəsləndirici, eləcə də sakitləşdirici vasitələrin hazırlanmasında istifadə etmişlər. Tiryəkdən ilk dərman XVI əsrdə

alınmış və onu icad edən isveçrəli həkim Paraselsin şərəfinə adlandırılmışdır. Sonralar isə bunun zəhərli maddə kimi orqanizmə əks təsirini, ölümə səbəb olduğunu müəyyənləşdirmişlər.

Avropa və Asiya qitələrində məskunlaşmış xalqların mifologiyasında yağlı xaşxaş insanların ağrı və əzablarının qənimi kimi qavranılmış, xaşxaş qozasından alınan şirə (tiryək) isə həmişə tibbi məqsədlər üçün istifadə edilmişdir. Tiryekli preparatlar orta əsrlərdə təbabətdə geniş yayılmış, ondan hazırlanan dərmanlardan ruhi xəstələri sakitləşdirmək, əzabları azaltmaq, spazm və sarsıntuları, pozulmuş əsəbsinir sistemini bərpa etmək kimi müalicə işlərində istifadə olunmuşdur. Artıq, getdikcə narkotik maddələrin hazırlanmasında, əkilib-becərilməsində xeyli təcrübə qazanmış insanlar müasir texnologiyalardan istifadə etməklə yeni uyşdurucu maddələr istehsal edirdilər. XIX əsrin ortalarında narkomaniya tarixinin yeni bir dəhşətli mərhələsi narkotik maddələrin müasir üsulla - venadaxilinə yeridilməsi ilə başlanmışdır. Beləliklə, leksikona “narkotik”, “narkotik vasitələr” terminləri daxil olmuşdur.

Narkotik vasitələrinin təsnifatı

Narkotik vasitələrin bir çox təsnifatları mövcuddur. Lakin nisbətlik təşkil edən bu təsnifatların heç biri narkotiklərin bütün xüsusiyyətlərini özündə tam şəkildə əks etdirə bilmir.

Bu təsnifatlardan daha çox istifadə olunanları aşağıdakılardır:

- Elmi təsnifat;
- Beynəlxalq təsnifat.

Elmi təsnifat narkotik vasitələrin aşağıdakı kriteriyalarına əsasən müəyyənləşdirilir:

- Təbiəti;
- Təsir effektləri;
- İntellektə təsiri;
- Psixoloji və ya fiziki asılılıq yaratması;

• Narkotik vasitələr təbiətinə görə aşağıdakı qruplara ayrılmalıdırlar:

- Təbii narkotik vasitələr - narkotik tərkibli bitkilər və onlardan alınmış maddələrdir: kannabis, kokain, xaş, həşiş, tiryək və s.
- Yarım sintetik narkotik vasitələr - narkotik tərkibli bitkilərdən alınmış maddələrin kimyəvi dəyişiklikləri nəticəsində alınan vasitələrdir: heroin, asetilləndirilmiş tiryək, LSD və s.
- Sintetik narkotik vasitələr - yalnız laboratoriyaya şəraitində aparılan kimyəvi proseslər nəticəsində alınan maddələrdir: amfetaminlər, metakvalon, efedrin və s.

İnsan orqanizminə təsir effektivinə görə narkotik vasitələr aşağıdakı qruplara bölünür:

1. Trankvilizatorlar (heroin, morfin, kodein, sintetik ağrıkəsicilər, benzodiazepinlər və s.). Bu maddələr mərkəzi sinir sisteminə tormozlayıcı təsir göstərirlər.

2. Stimulyatorlar (amfetaminlər, kokain, efedrin və s.). Bu maddələr mərkəzi sinir sisteminə qıcıqlandırıcı təsir göstərirlər.

3. Hallüsinogenlər (həşiş, marixuana, LSD, barbituratlar və s.). Bu maddələrin qəbulu insanda zaman, məkan, rəng, iy hissələrinin qəbulunu dəyişərək, müxtəlif növ hallüsinasiyalar yaradır.

Beynəlxalq təsnifat - BMT-nin 1961-ci il Narkotik vasitələr haqqındakı Vahid Konvensiyası və 1971-ci il psixotrop maddələr haqqındakı Konvensiyasına daxil edilmiş maddələrə qarşı müəyyənləşdirilmiş beynəlxalq nəzarət tədbirlərinin tətbiqinə əsasən aparılır.

Bu kriteriyaya əsasən 1961-ci il Konvensiyasına daxil edilmiş 118 bitki və sintetik mənşəli narkotik vasitələri 4 siyahıya ayırmışlar.

1971-ci il Konvensiyasına daxil edilmiş 114 psixotrop maddədə 4 siyahıya ayrılmışdır.

Beynəlxalq nəzarət altında olan narkotik vasitələr və psixotrop maddələr.

Kannabis.

Kannabis (kənaf, çətənə bitkisi) - hündürlüyü 3-5 metrə çatan, yarpaqları uzunsov, kənarları dişli formada və üzəri xırda tükcüklərlə örtülü olan kolşəkilli bitkidir.

Bitki məhsulları: marixuana (küçə adları: neşə, plan, kayf və s.), kannabis qətranı (həşiş), kannabis yağı (küçə adı: şirin və ya qırmızı yağ).

İstifadə yolları: kannabis məhsullarını əsasən çəkirlər, bəzəndə çeynəyirlər, udurlar.

İnsan orqanizminə təsir xüsusiyyətləri: Yalnız psixoloji asılılıq yaradır. Bəbəklər genəlir, nəbz tezliyi zəifləyir, qan təzyiqi cüzi enir, bəzən ürəkbulanma və qusma da ola bilər. Uzun müddət qəbul edən insanlar konyuktevit, laringit, bronxit, yuxusuzluq, baş ağrısından şikayət edirlər. Cinsi həvəs artmır. Sifət solğun - meyit rəngində olur. Qəbulun ilk "eyforiya" mərhələsində insan daxili həzz, rahatlıq, xoşbəxtlik hissi keçirir, daha emosional və həssas olur, ətrafın rəng, səs, yer, vaxt məvhumlarının qavraması dəyişilmiş, daha güclü və rəngarəng olur. Növbəti mərhələdə narkotik vasitənin yuxugətirici təsirindən yuxu hissi güclənir, yuxudan ayıldıqdan sonra güclü yorğunluq və ayaqlarında zəiflik hiss edir.

Yuxugətirici Xaş - Xaş bitkisi (Papaver sorn-niferum) - çiçəkləri ağ rəngdən qırmızı rəngədək boyanmış, içərisində yağlı bənövşəli və ya qara rəngli toxumları olan yumru qutucuqlara malik birillik bitkidir.

Tiryək.

Tiryək (opium, yunan dilində opion - lələ şirəsidir, küçə adları: qara, çernuxa və s.) - yuxugətirən (tiryək) xaş - xaş bitkisinin yetişməmiş qutucuqlarının çərtilməsi yolu ilə alınan təbii məhsuldur.

İstifadə yolları: Əsasən venadaxili inyeksiyon yolla, bəzi hallarda çəkmək və udmaq yolu ilə.

İnsan orqanizminə təsir xüsusiyyətləri: Ağır psixoloji və fiziki

asililiq yaradır. Ümumiyyətlə, tiryəkin ilk dəfə qəbulu xoşagəlməz diskomfort, başhərlənmə, ürəkbulanma, qusma hissi ilə özünü biruzə verir.

İstifadə üsulundan asılı olaraq təsir effekti də müxtəlif olur. Tiryəkdən istifadənin ilk ayları müsbət effektlərin çoxluq təşkil etməsi səbəbindən onu daha tez-tez qəbul edirlər. Narkomanlar bu dövrü "Bal ayı" adlandırırlar. Məhz bu dövrdə güclü psixoloji asılılıq, tədricən isə tolerantlıq yarandığından əvvəlki effekti almaq məqsədi ilə doza tədricən artırılır. Tiryəkin qəbulundan alınan müsbət hissələrin zəifləməsinə baxmayaraq, narkoman tiryəkdən imtina etmək iqtidarında olmur, çünki artıq fiziki asılılıq vəziyyətində olur. O, narkotikdən həzz almaq məqsədi ilə deyil, ağrılarından, abstinensiya sindromundan yaxa qurtarmaq məqsədi ilə istifadə edir. Narkomanların tiryək asılılığından müalicə digər asılılıqlara nisbətən daha çətin olur və müalicə faizi ən aşağı olur.

Heroin.

Heroin (diasetilmorfin, diamorfin; küçə adları - qera, poroşok, qerasim və s.) - morfin, tiryəkdən kimyəvi üsullarla alınır. Heroinə müxtəlif rənglərdə təsadüf edilir: ağ, boz, sarımtıl, açıq və tünd qəhvəyi, hətta qara rəngdə.

Bu xammaldan, hazırlanma üsulundan və heroinə qatılan maddələrin xüsusiyyətlərindən asılıdır. Qatışdırıcı maddələr kimi laktoza, qlukoza, kraxmal, xinin, mannitol, talk, hətta yuyucu tozlar və bəzi dərman preparatları: kofein, parasetamol, aspirin dimedrol, prokain, psixoaktiv preparatlar da istifadə olunurlar. Belə ki, heroinin istehsalçı ölkələrdən 60-95% təmizlikdə göndərildiyini nəzərə alsaq, satış mərhələlərini keçdikcə, son nəticədə kütlədə heroinin konsentrasiyası, hətta 1-2 % təşkil edə bilər. Hər satış mərhələlərində bu miqdarda qatışdırıcıların əlavə olunması kütlənin çəkisinin və bununla da əldə olunan gəlirin dəfələrlə artırılmasına xidmət edir.

İstifadə yolları: 90% hallarda venadaxili inyeksion yolla, bəzən isə iyləmək, udmaq, düz bağırsaqdan imalə yolları ilə qəbul edilir.

İnsan orqanizminə təsir xüsusiyyətləri: Qısa müddət ərzində

ağır psixoloji və fiziki asılılıq yaradır. Mərkəzi sinir sisteminə və əsasən də tənəffüs mərkəzinə tormozlayıcı təsir göstərirlər.

Mülayim dozada qəbulu ilk olaraq eyforiya ilə müşayət olunur. İnsan özünü təhlükəsiz, iradəli hiss edir, qorxu hissi itir, apatik olur. Tədricən iştaha, görmə qabiliyyəti, tənəffüs zəifləyir, hərəkətilik azalır, bəbəklər daralır, bədən temperaturu enir və sonunda insan dərin yuxuya qərq olur. Qəbul edilmiş maddənin dozası kritik səviyyəni keçərsə, dərin yuxu ölümə keçə bilər. Venadaxili inyeksiyon yolla qəbul edildikdə yuxarıda göstərilən hissiyatlar daha kəskin olur. Xroniki qəbulu fiziki və əqli dəyişikliklərə özünü biruzə verir. Belə ki, İnsan kəskin arıqlayır, sifətinin rəngi solğun olur, mədə-bağırsaq sisteminin funksiyaları pozulur (ishal və qəbzlik), yaddaş, mənəvi dəyərləri dərk etmə qabiliyyətini itirir. Narkoman şəxsiyyətinin dağıldığını anlayır, lakin artıq ağır abstinensiya sindromuna düşdüyündən nəisə dəyişdirmək iqtidarında olmur. Ümumiyyətlə, təsir gücünə görə tiryəkdən beş dəfə güclü olan heroin ən sürətli və ağır fiziki asılılıq yaradan narkotik vasitə hesab edilir. Heroinin yüksək dozalarda qəbulu tənəffüs mərkəzinə iflic edir və nəticədə qəfləti ölüm baş verir. Ölüm hallarının çoxluğuna səbəb, yuxarıda göstərilədiyi kimi, küçə satışında olan narkotik kütlələrin tərkibində olan heroinin müxtəlif konsentrasiyada olmasıdır.

Koka Bitkisi.

Koka bitkisi və onun törəmələri Bu qrupa koka bitkisinin özü (kokain kolu və yarpaqları) və onun emal məhsulları (kokain, krek, kokain pastası) daxildir.

Koka bitkisi (*Erythroxylum coca*) hündürlüyü 1,5 metr olan və Cənubi Amerika ölkələrində bitən kolşəkilli bitkidir.

Kokain - (küçə adları: koko, koks, cin, qar, marafet və s.) koko bitkisinin yarpaqlarında toplanan alkaloiddir. Kokain dilə qoyduqda güclü keyləşdirici təsirli qar dənəciklərinə bənzər ağ rəngli kristal toxudur. 1886-1906-cı illər arasında kokain qəbulunun ağır nəticələri aşkar olunanadək, koka-kola içkisinin tərkibinə əlavə olunurdu.

Krek - Xüsusən çəkilmək məqsədi ilə istifadə olunan kokainin

kimyəvi törəməsidir. Krek, adətən ağ rəngli dənələr şəkilində olub, flakonlarda satılır. Bu dənələr yanarkən çıxartdıqları çirtinli səsinə görə elə "krek" adlandırılmışlar.

İstifadə yolları: Kokain əsasən iyləmək (xroniki qəbulu bir çox hallarda burun arakəsməsinin deformasiyasına səbəb olur), bəzi hallarda çəkmək, dərialtı və venadaxili inyeksiya yolu ilə qəbul edilir.

Krek tütün və ya marixuana ilə qarışdırılıb, siqaret çəkilir.

İnsan orqanizminə təsir xüsusiyyətləri: Ağır psixoloji asılılıq yaradır. Kokain qəbulunun ilk düvrü əhval ruhiyyənin, cinsi həvəsin artması, yorğunluğun itməsi, iştahanın enməsi, güc gəlişi, hər bir şeydə üstünlüyünün hiss olunması kimi əlamətlərlə özünü biruzə verir. Bu zaman qan təzyiqi, nəbz artır, bəbəklər genəlmiş olur. Lakin bu dövr çox çəkmir əvəzində depressiya və daxili narahatlıq yaranır. Kokainin uzunmüddətli qəbulu bir çox psixoloji və fiziki pozğunluqlara səbəb olur: ürəkbulanma, başhərlənmə, arıqlama, yuxusuzluq, aqressiya, bədənin və ətrafların titrəməsi, hallüsinasiyalar və paranoidal əlamətlərlə özünü biruzə verən kokain psixozu və s. Kokainin yüksək dozada qəbulu ürəyin fatal aritmiyasına səbəb ola bilər ki, bu da sonda ölümlə nəticələnir.

LSD.

LSD (küçə adları: qənd, kislota, asid və s.). Lizergin turşunun dietilamidi (LSD) ilk dəfə 1938-ci ildə çovdar üzərində parazitlik edən, qırmızı çovdar mahmızı göbələyindən "Claviceps purpurea" yarım sintetik yolla alınmışdır. Hələ XX əsrin ortalarında bu göbələyə yoluxmuş taxıldan hazırlanmış çörəklə qidalandıqda psixoloji pozğunluqla özünü biruzə verən "antonov alovu" adlanan xəstəliyin əmələ gəldiyi qeyd olunmuşdur. Sonralar bu xəstəliyin yaranmasına səbəb məhz bu maddənin olduğu müəyyən olundu. LSD - dünyada mövcüd olan ən güclü toksik və hallüsinogen maddələrdən biri hesab olunur. Təbabətdə istifadəsi qəti qadağandır. İyisiz, dadsız, rəngsiz kristal maddə və ya maye şəkilində olur.

Yayılmış qeyri-qanuni satış formaları: LSD hopdurulmuş poçt markalarına bənzər kağız vərəqləri, həblər, kapsullar, ağ rəngli toz

və ya ampulalarda maye şəklində.

İstifadə yolları: LSD hopdurulmuş poçt markalarına bənzər kağız vərəqələrini dillərinin üzərinə qoyub, yalamaqla, həb və kapsulları udmaqla, maye şəklində olduqda isə əsasən venadaxili inyeksiya yolu ilə qəbul edirlər.

İnsan orqanizminə təsir xüsusiyyətləri: Ağır psixoloji asılılıq yaradır. İlk simptomları əmələ gəlməsinin tezliyi, maddənin qəbul edilmə üsulundan, miqdarından və insanın individual həssaslığından asılıdır.

Qəbul zamanı ilk olaraq, ürəkdöyünmə, üşütmə, baş ağrısı, bəbəklərin genəlməsi, ağız suyu ifrazının artması kimi əlamətlər əmələ gəlir. Daha sonrakı vəziyyəti 3 mərhələyə ayırırlar:

1. təqribən 20 dəqiqədən sonra diskomfort, hərəkət koordinasiyasının pozulması, əhval-ruhiyyənin dəyişməsi kimi əlamətlərlə özünü biruzə verən və iki saatadək davam edən, başlangıç mərhələ;

2. aralıq mərhələ: dərkətmə qabiliyyətinin pozulması, emosional dəyişikliklər, hallüsinasiyaların üstünlük təşkil etməsi ilə səciyyələnir, bir çox hallarda şüurun "ikiləşməsi" baş verir. 5-8 saat davam edir.

3. son və ya qayıdış mərhələsi: yaranmış pozğunluqların tədricən itməsi ilə səciyyələnir. LSD-nin xroniki qəbulu bir sıra ağırlaşmaların əmələ gəlməsinə səbəb ola bilər:

- kəskin psixoz və paniki vəziyyəti;
- "fleş-bek" vəziyyəti, yəni LSD qəbulu zamanı yaranmış əqli dəyişikliklərin, narkotikin qəbulunun dayandırılmasından bir neçə həftə və ya ay sonra səbəbsiz təkrarlanmasıdır.
- Uzunmüddət davam edən apatik vəziyyət və s.

Psilosibin.

Psilosibin (Küçə adları: müqəddəs göbələk və s.) Tibdə psilosibin bir sıra ağır nevrozların müalicəsində istifadə olunur.

Qara bazarda qurudulmuş qəhvəyi rəngli göbələk parçaları və içərisində onlardan hazırlanmış tozlar olan kapsullar şəklində satılır.

İstifadə yolları: Göbələk hissələrini yeməklə, kapsulları isə udmaqla qəbul edilir.

İnsan orqanizminə təsir xüsusiyyətləri: Ağır psixoloji asılılıq yaradır. Qəbulu güclü hallüsinasiyaların yaranmasına səbəb olduğundan hallüsinogenlərə aid edilir. Xroniki qəbulu şüur pozğunluqlarına səbəb olur.

Meskalin.

Meskalin (küçə adları: mesk, şəh və s.) Peyot kaktusunun tərkibində toplanan hallüsinogen maddədir.

Qara bazarda qurudulmuş, xırda ölçüdə doğranmış kaktus hissələri, kapsul və həblərdə toz şəklində rast gəlinir.

İstifadə yolları: Kaktus hissələrini yeməklə, kapsullar və həblər isə udulmaqla qəbul edilir.

İnsan orqanizminə təsir xüsusiyyətləri: Ağır psixoloji asılılıq yaradır. İlk təsir əlamətlərinin qəbulundan 3 saat sonra yaranmasına baxmayaraq, təsir müddəti orta hesabla 12 saat təşkil edir. Qəbulun ilk saatlarında yaranmış ürəkbulanma, qusma, tərləmə, üşütmə, bəbəklərin genəlməsi, qorxu hissi tədricən dərin hallüsinasiyalara keçir. Bir çox hisslərin qəbulunun pozulmasına səbəb olur, belə ki, çox zaman görmə qabiliyyəti müvəqqəti olaraq itir.

Metadon.

Metadon ilk dəfə ikinci dünya müharibəsi dövründə Almaniya da alınmış narkotik təbiətli sintetik ağrıkəsici maddədir. Təbabətdə, əsasən ağrıkəsici və opiomaniyanın müalicəsində (əvəzedici terapiya) əvəzedici preparat kimi geniş tətbiq olunur.

Metadon müxtəlif rəngli həb, kapsul və siroplar şəklində buraxılır.

İstifadə yolları: həb və kapsulları udmaqla, siropları isə içməklə qəbul edirlər.

İnsan orqanizminə təsir xüsusiyyətləri: Fiziki və psixoloji asılılıq yaradır. Metadonun təsiri 24-28 saatadək davam edir. Mərkəzi sinir sistemində göstərdiyi tormozlayıcı təsir effekti morfindən dəfələrlə zəifdir. Preparatın qəbulu, opiatlarla analoji təsir xüsusiyyətlərinə malik olduğundan, onların təsirindən

yanarmış fiziki asıllığı tezliklə aradan qaldırır. Bu müalicə metodu dünya praktikasında "metadon terapiyası" adı altında geniş tətbiq olunur. Metadon terapiyası "zərərin azaldılması" proqramının bir hissəsi olmaqla, İİV/QİÇS, hepatit və bu kimi bir sıra xəstəliklərin yayılma yollarından biri olan, narkotiklərin inyeksion yolla qəbulu vərdişini aradan qaldırır, narkomanın kriminal aktivliyini və bununla da ictimai təhlükəliliyini nəzərə - çarpacaq dərəcədə azaldır.

Amfetaminlər.

Amfetaminlər (küçə adları: amfetainin - ekstazi, həvva, adəm, marafon, portağal, amp, matamfetaminin - met., krek met, buz, kristal). Amfetaminlər qrupunun ilk nümayəndəsi sayılan amfetamin ilk dəfə 1927-ci ildə sintez olunmuşdur. Daha sonralar amfetaminlər qrupuna aid olub, lakin kimyəvi tərkibinə görə artıq amfetaminlərdən (benzedrin) fərqlənən bir sıra əvəzedicilər (DMA, MDMA, DOM, TMA və s.) də alındı. Əvəzedicilər sırasından ən geniş yayılmışı metamfetaminidir.

Amfetamin qrupu preparatlarının sintezi çox da mürəkkəb proses olmadığından, inkişaf etmiş ölkələrdə onların istehsalı məqsədi ilə bir çox gizli laboratoriyalar təşkil olunur. Qara bazarda həb (üzərində alıcılar üçün aydın olan, konkret məna kəsb edən simvolik şəkillər əks olunmuş müxtəlif rəngli, yumru formalı iri ölçülü), kapsula, toz (tərkibindəki qarışıqlardan asılı olaraq, ağ, cəhrayı, bənövşəyi və ya açıq qəhvəyi rəngli), sirop və bəzən inyeksion məhlullar şəklində olurlar.

Ümumiyyətlə, kokain - Amerikaya, tiryək - Asiyaya xas narkotik hesab olunduğu kimi, emfetaminlər də Avropa narkotikləri hesab olunurlar.

İstifadə yolları: həb və kapsulları udmaqla, metamfetamin kristallarını çəkməklə, məhlul və suda edilmiş toz isə venadaxili inyeksion yolla qəbul edilir.

İnsan orqanizminə təsir xüsusiyyətləri: Ağır psixoloji asılılıq yaradır. Amfetaminlər təsirindən toxumalarda maddələr mübadiləsi sürətlənir, qan təzyiqi artır, taxikardiya əmələ gəlir, bəbəklər genəlir, iştaha azalır, intellektual stimulyanır, cinsi

həvəs artır və nəhayət insan eyforiya vəziyyətinə düşür. Bu preparatlar təbabətdə mərkəzi sinir sisteminə stimullaşdırıcı təsir göstərdiyindən deperssiyanın, xroniki yorğunluğun, anoreksigen (iştahı azaldan) təsirinə görə isə piylənmənin müalicəsində istifadə olunurlar. Məhz yorğunluğu gətirdüyündən, əhval - ruhiyyəni qaldırdığından, bu narkotiklər gənclər arasında populyarlıq tapmışdır.

Barbituratlar.

Barbituratlar - Barbitur turşusunun törəmələridir. Hal-hazırda 50-dən artıq törəmələri dünyada minlərlə adda dərman preparatlarının tərkibində istehsal olunurlar. Barbituratlar mərkəzi sinir sisteminə tormozlayıcı təsir göstərdiyindən, təbabətdə yuxugətirici, sedativ, ağrıkəsici və qıcolmaəleyhinə preparatlar kimi geniş istifadə olunurlar.

Barbiturlar həblər, kapsulalar, inyeksion məhlullar, miksturalar, şamlar şəklində buraxılırlar.

İstifadə yolları: həb və kapsulları udmaqla, şamlar düz bağırsağa yeridilməklə, məhlul və suda həll edilmiş toz isə venadaxili inyeksion yolla qəbul edilir.

İnsan orqanizminə təsir xüsusiyyətləri: Ağır fiziki və psixoloji asılılıq yaradır. Preparatlar qəbul dozasından asılı olaraq sedativ, yuxugətirici, qıcolma əleyhinə və ağrıkəsici təsir göstərir. Barbituratların xroniki qəbulu hərəkət koordinasiyasının pozulması, oynaq ağrıları, dəri səpməsi, vegetativ pozğunluqlar, qavarama, diqqət, yaddaş, intellektual qabiliyyətin zəifləməsi kimi əlamətlərlə xarakterizə olunur. Narkomanda işləmək həvəsi itir, o, özünü cəmiyyətdən təcrid edir bu isə şəxsiyyətin dağılması prosesini daha da sürətləndirir.

Benzodiazepinlər.

Benzodiazepinlər - Psixotrop dərman preparatları qrupasıdır. Psixostimulyatorlardan fərqli olaraq, bu maddələr mərkəzi sinir sisteminə depressiv təsir göstərir. Satışda olanlara yalnız zavod üsulu ilə qablaşdırılmış həb, kapsullar, toz və içərisində maye olan ampulalar şəklində rast gəlinir. Apteklərdən yalnız reseptlə buraxılırlar.

Yayılmış nümayəndələri:

- Diazepam (sibazon, seduksen, relanium, apaurin, valium vəs)
- Xlordiazepoksid (elenium, librium və s.)
- Oksazepam (nozepam, tazepam və s.)

İstifadə yolları: həb və kapsulları udmaqla, ampulalardakı məhlulları isə inyeksiyon yolla qəbul edirlər.

İnsan orqanizminə təsir xüsusiyyətləri: Uzunmüddətli qəbulu orta dərəcədə psixoloji asılılığın yaranması ilə nəticələnir. Benzodiazepinlər mərkəzi sinir sistemində tormozlayıcı təsir göstərilir. Narkomanlar bir çox hallarda narkotik effektin gücləndirilməsi məqsədi ilə benzodiazepinlər digər narkotik vasitələrlə birlikdə qəbul edirlər. Yüksək dozalarda benzodiazepinlərin spirtli içkilərlə birlikdə qəbulu əksər hallarda ölümlə nəticələnir.

Narkotik istifadəçiləri digər xəstəliklərə necə yoluxurlar ?

Demək olar ki, bütün narkomanlar kollektiv şəkildə "iynələnirlər". Onlar birlikdə narkotik alır və bundan pul qazanırlar. Ayır-ayrı şprislə iynələnir, lakin eyni dozadan, yaxud hamısı eyni şprislə iynələnirlər. Aydındır ki, yanındakının xəstəliyinə yoluxmamaq ehtimalı sıfırdır. Bundan əlavə əgər narkoman tiryəkdən istifadə edirsə o artıq satıcıdan hazır məhlul alır. Həmin satıcı da bu məhlulun hər bir dozasını ümumi dozadan alıcının şprisləri ilə yığır. Bu zaman hər bir xəstəliyə yoluxmaq olur, o cümlədən də QİÇS xəstəliyinə. Müxtəlif adamlar tərəfindən eyni iynədən venadaxili narkotik maddə qəbul etməyə görə 90 faiz narkoman QİÇS xəstəliyinə yoluxmuşdur. Lakin narkoman tək olduqda belə bu xəstəliklərə yoluxa bilər. Bu heroin və kokainlə əlaqədardır: satıcı malı əldə etdikdən sonra ona yuyucu toz və ya şəkər tozu əlavə edir (belə malı 2 ay istifadə edən narkoman şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmaq ehtimalı çoxdur). Ümumiyyətlə təmiz mal olmur. Həmişə qarışıq olur. Bu da narkoman üçün qorxuludur. Əgər narkoman narkotiki bir satıcıdan alırsa və birdən digər satıcıdan bir az təmiz mal alırsa "peredozirovka" olma ehtimalı var. Bu zaman baş beyinin qabığı 7 dəqiqədən sonra

ölməyə başlayır. Əlbətdə bütün qabıq birdən ölmür, bu yavaş gedən prosesdir. Buna görə də bir çox narkoman yaşamaqda qalır. Amma onlar natamam insan olurlar. Elələri olur ki, hərəkət edə bilmirlər, heç bir reaksiya göstərmir, düşünmür. Onların beyni ancaq fizioloji prosesləri idarə edir. Məsələn, onları yedirdikdə yeyir, əşyalardan istifadə edə bilmir, danışa bilmirlər. Onları öldürmək heç kimin ixtiyarında deyil, özləri də bunu edə bilmirlər. Elə beləcə də illərlə ömür sürürlər.

Narkotikin olmaması əsəbləşməyə və hirsənməyə gətirib çıxarır. Böyük narahatçılıq başlayır. İnsan artıq bir işlə məşğul ola bilmir. Sonrakı "doza" üçün hər bir alçalmaya, iyrənc hərəkət etməyə məcbur olur. Narkotik qəbul etdikcə ədəbsizlik və yalançılıq başlayır. Bütün maraqları, ümüdləri və qarşısına qoyduğu məqsədləri getdikcə sönür.

İSLAM VƏ İNTİHAR (ÖZÜNƏ QƏSD)

İnsanlar öz həyatlarına müxtəlif cür son qoyurlar: Zəhərli hörümçəkləri udaraq, başlarında deşik açaraq, alt paltarları ilə özlərini boğaraq, pivə çənlərinə baş vurub boğularaq.

Çində hər iki dəqiqədən bir özünəqəsd hadisəsi baş verir. Belə ki, Çində il ərzində 250 000 - 300 000 özünəqəsd hadisəsi qeydə alınır.

İslam dininə görə intihar haram qılınan böyük günahlardan biridir. Bir müsəlmanın öz-özünü öldürməsi, başqa birisini öldürməkdən daha böyük cinayətdir. Quranda nahaq yerə bir insanı öldürənin bütün insanları öldürmüş kimi qəbul edildiyini nəzərə alsaq, insanın öz-özünü öldürməsi nə qədər böyük günah olduğunu anlayarıq.

İnsanın və bütün məxluqatın yaratıcısı şübhəsiz ki, Uca Allahdır. Bu baxımdan insan özbaşına deyil. Allah insanın bədəninin və ruhunun yaratıcısıdır. Bədən və ruh bizə verilən əmanətdir. Əmanəti ən gözəl şəkildə qoruyub saxlamaq bizim həm insanlıq, həm də müsəlmanlıq borcumuzdur. Əmanətə xəyanət müsəlmana yaraşmayan xüsusiyyətdir. Buna görə də intihar etmək

ilahi əmanətə xəyanət, Yaradana üsyandır. Bir binanı yıxmaq səlahiyyəti ancaq onun sahibinə aid olduğu kimi, öldürmə səlahiyyəti də ancaq onun sahibi olan Uca Yaradana aiddir.

İntiharla bu dünyadakı sıxıntılardan qurtulduğunu zənn edən kəs əslində qəbirdə və axirətə eyni cəzanı çəkərək özünü daha çox sıxıntıya qərq etmiş olar.

Əziz Peyğəmbərimiz: "Kim özünü bir dağın zirvəsindən ataraq öldürərsə, cəhənnəm alovunda da əbədiyyən belə rəftar görər. Kim zəhər içərək özünü öldürərsə cəhənnəmdə zəhər qədəhi əlində olduğu halda davamlı cəza çəkər" (Müslim, İman, 175) "Kim özünü bıçaq və onun kimi alətlərlə öldürərsə, cəhənnəm alovunda ona eyni alətlərlə əzab veriləcək." (Buxari, Cənaiz, 84) deyərək bu həqiqətə diqqət çəkir. Odur ki, intihar sıxıntılardan qurtulmaq üçün həll yolu deyil.

Sıxıntılı anında ölümü arzulamağı qadağan edən İslam dininə mənsub olan, zərrə qədər iman olan şəxsin intihar etməyəcəyi bir gerçəkdir. Allah-Təala Qurani-Kərimdə açıq şəkildə "...öz-özünüzü öldürməyin." (ən-Nisa surəsi 29) buyuraraq bəndələrini zərəmə sövq edəcək bütün hallardan çəkindirir.

İntihar nəinki İslam dinində, digər dinlərdə də qadağan edilmişdir. Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) belə buyurur: "Sizdən öncəki ümmətlərin zamanında bir adam vardı. Yarasının acısına tab gətirə bilməyərək bıçaqla əlini kəsdi. Ancaq həmin adam qanaxmadan öldü. Bunun üzərinə Allah "bəndəm canı mövzusunda Mənim önümə keçdi. Mən də ona cənnəti haram etdim", buyurdu." (Buxari, Ənbiya 50). Xülasə, əqidə sahibi insan heç bir şəkildə öz canına qəsd etməz.

Günümüzdə İslam dünyasında da intiharın mövcud olmasının səbəbi İslami əxlaq, təlim və anlayışın kifayət dərəcədə olmamasıdır. Unutmamalıyıq ki, müsəlmanlıq addan ibarət deyil, iman, əxlaq və şüur məsələsidir.

Həyat ən pis şəkildə olsa belə, gözəldir.

Siqaret və onun orqanizmə təsiri

Artıq hamı siqaretin nə qədər zərərli olduğunu bilir. Tütünün ziyanlı olduğunu eşitməyən , bilməyən qalmadı. Ancaq, siqaretin zərərləri bununla qurtarmır, hər çeşid ürək və ağciyər xəstəliyinə yol açır, damar tıxanılığını iflicə qədər apara bilir.

İlk nəfəs... və sonrası

Siqaret çəkdiyiniz anda, orqanizminizə təsir etməyə başlayır. Nəbziniz yüksəlir, daha sürətlə nəfəs alıb verməyə başlayırsınız. Qan dövranınız yavaşlayır. Siqaretin içində təxminən 3,700 zərərli maddə vardır. Bunların böyük bir miqdarı kanserogen maddələrdir. En zərərliyə də karbon monoksi (CO), hidrogen siyanid (HCN) və amonyakdır (NH₄) və bu zərərli kimyəvi maddələr, bir nəfəs siqaretlə qan dövranımıza qarışır. Bunun nəticəsində, astma, ciyər yanğısı, döş qəfəsində ağrılar başlar. Daha tez-tez nəbz, qrip və soyuqdəymə keçirməyə başlarsınız.

Hər on üç saniyədə bir insan, siqaretə bağlı bir xəstəlikdən həyatını itirməkdədir. Hər il dünyada 2.500.000 insan siqaret üzündən həyatını itirməkdədir. Bu ölümlərin əsas səbəbi ağciyər xərçəngidir, ikinci əhəmiyyətli səbəb ürək xəstəlikləri və digər xərçəng növləridir.

İnsan vücudunda, heç bir üzv və orqan yoxdur ki, siqaretdə olan kimyəvi maddələrdən payını almasın. Vücutda qısa bir gəzinmə ilə siqaret çəkən adamın orqanizminin nə halda olduğunu sizə göstərəcəm:

Baş və üz

Siqaret çəkəndə ağız xərçənginə yaxalanma riski çox yüksəkdir. Bundan başqa tütün dumanı diş əti xəstəliklərinə yol açır, diş çürüməsinə və nəfəsinizdən pis iy gəlməsinə səbəb olur. Beyinə gedən oksigendə azalma olur, bu da beyin damarlarının daralmasına səbəb olur. Bu vəziyyət insanı iflicə qədər aparıb çıxara bilər.

Ağciyər və Bronxlar

Tənəffüs borunuzdan və bronxlarınızdan keçən duman ağciyərlərinizə enir... Siqaret dumanındakı hidrogen siyanid, bronx-

larnızın divarını yandırır və xronik öksürük ortaya çıxır. Bronxlar zəiflədikcə, bu nahiyədə xeyli xəstəlik ortaya çıxır. Siqaret çəkənlər çəkməyənlərə görə on qat daha çox ağciyər xərçəngi olma riski daşıyırlar.

Ürək

Siqaretin ürəyə verdiyi ziyanlar tək kəlimə ilə yıxıcıdır. Nikotin qan təzyiqini yüksəldir və qanın daha sürətlə laxtalanmasına səbəb olur. Siqaretdə olan karbon monoksidin qandakı oksigeni yox etməsi ilə damarlarda şəkər, xolesterol toplanır və bu da Miokard infarktı riskini artırır. Bundan başqa qan dövranı pozğunluğu ilə bağlı olaraq iflic, barmaqlarda qanqrena və gücsüzlük, siqaret çəkənlərdə çox sıx müşahidə edilən xəstəliklərdir..

Digər Orqanlar

Siqaretin həzm sisteminə xeyli çox pis təsiri müşahidə edilir.. Siqaret çəkməklə bağlı olaraq, mədədə xlorid turşusu ifrazı artır, mədə yanmaları və xora başlayır. Siqaret çəkənlərdə pankreas xərçəngi çox sıx ortaya çıxır, böyük ölçüdə ölümlə nəticələnir. Siqaret üzündən ortaya çıxan yüksək qan təzyiqi isə böyrəklərə böyük ziyan vurur.

Nəticə

Siqaretin sağlamlıq üzərindəki ziyanı araşdırmalarla sübut edilmişdir. Bu araşdırmalara görə, siqaret çəkən kişilərin 40 %-i hələ təqaüd yaşına gəlmədən həyatını itirməkdədir. Bu nisbət siqaret çəkməyənlərdə 18%-dir. Siqaret çəkən qadınlarda isə uşaqlıq (uterus) xərçəngi riski çoxalmaktadır, hamilə qadınların siqaret çəkməsi isə şikəst və ölü doğumlarla nəticələnəkdədir.

Bütün bunlara baxmayaraq siqareti tərgitdiyiniz anda bədən özünü təmir etməyə başlayır. On il içində bədən heç siqaret çəkməmiş kimi olur. Ancaq, siqareti tərgitmək üçün xərçəng və ya ürək xəstəsi olmağı gözləsəniz vücudunuzun özünü təmir etməsi üçün yetərli vaxtı olmayacaqdır. Təəssüf ki, bu xəstəliklər çox öldürücüdür. Siqareti tərgitmək üçün bundan daha yaxşı bir səbəb ola bilməz.

Narkotik sağlamlığı necə məhf edir?

Narkotik - mərkəzi sinir sisteminə spesifik təsir göstərən və tez bir zamanda asılılıq yaranan maddədir. O toksik maddə olduğundan insanın bütün orqanizminə, ürək-damar sistemindən tutmuş, sinir sisteminə qədər mənfi təsir göstərərək, onun xarakterini dəyişir, xəstə özünü idarə edə bilmir. İlk növbədə narkotikdən psixika zərər görür. Sizofriniyada olduğu kimi şüur bölünür. Sağlam düşüncənin qaldığı bir hissə başa düşür ki bunu atmaq lazımdır. Şüurun digər hissəsi isə daim istifadəni davam etdirməyi istəyir. Bu ikililik çox əzab verir, psixikanı pozur. Narkomanlığın növlərində psixopatiya əlamətlər müşahidə olunur. Ən təhlükəlisi çətənə istifadəsi ilə bağlıdır. Bəziləri özlərini inandıрмаğa çalışırlar ki, çətənə narkotik deyil amma bu səhfdir. Çətənənin xüsusilə fiziki vəziyyətə təsiri daha yumuşaqdır. O, öz təsirini digər narkotiklərin istifadəsi zamanı olduğu kimi tez göstərmir. Amma psixoloji asılılıq yənədə baş verir və bu narkotikin qəbulunda fasilə yaranarsa bir müddət sonra güclü psixoloji narahatlıq, əsəbililik gəlir. Xaş-xaş narkomanlığı psixoz əmələ gətirməsinə gətirib çıxardır. Əgər çətənə kimyəvi formada istifadə edilirsə zərərli qarışım bütün bədənə həmçinin beynə pis təsir edir. Çətənənin təhlükəsi ondadır ki, nisbətən asand əldə edilir və daha məhsurdu. Pisi odur ki çətənə adətən başlanğıc narkotik kimi sayılır, yəni çətənə ilə başlayan insanlar daha sonra efedron, opium, heroin və digərlərinə keçirlər. Çətənədən istifadə edə-edə insan o sərhəddi keçir özünü saxlaya bilmək instinktini itirir, çətənənin zərərini başa düşmədən asılılıq yaranır və fikirləşməyə başlayır ki, narkotiklər o qədər də təhlükəli deyil. İstənilən narkotikin hər dəfə qəbulu orqanizmin daxili ehtiyatlarını yandırır və istifadədə fasiləyə psixoloji və fiziki olaraq çox çətin dözüülür. Narkotiklərin gəbulu qara ciyəri və böyrəkləri məhv edir. Çox tezliklə onlar artıq tab gətirmir və mədə, ağ ciyərlər və s. bütün orqanların fəaliyyəti dayanır. Taksikomanianın əsas xüsusiyyəti kley və ya benzindir. Onlar çox tez əsasən yağ toxumalarından ibarət olan kəllə beynə tezliklə çatırlar. Onların təsirindən beyn

“əriyir”. Baş ağrıları, yaddaşın ağır pozulması və ağıl zəifliyi – bunlar taksomaniyanın nəticələridir. Amma kəllə beyni digər növ narkomaniyalardan da zərər çəkir, təbiiki onun vəziyyəti insanın orqanizminin ümumi vəziyyəti ilə bağlıdır. Bütün növ narkotiklər imuniteti çox ciddi zədəliyir. Keçirilmiş tədqiqatlar göstərir ki narkomanın orqanizmasında dəyişikliklərin şəkli spid zamanı olan şəkli xatırladır. Əgər narkotiklər damar daxili gəbul edilirsə spidə yoluxma riski çox böyükdür. İynə vuran narkomanların arasında spid epidemiya kimi yayılmışdır. Yaxın zamanlarda Vladivostokda bu cür halların artacağı proqnozlaşdırılır. Artıq indi narkomanlar arasında Heptit B və C, sifilis və s. yayılmışdır. Narkomanlığın qaçılmaz nəticəsi dərhal ortaya çıxmayan impotentlikdir. Əvvəlcə elə gələ bilər ki potensiya artıb amma bu da narkotikin özünə cəlb etmə illuziyalarından biridir. Bir müddət sonra fərdi xüsusiyyətlərdən asılı olaraq orqanizminin zəifliyi baş verir, və bununla yanaşı cinsi zəiflik meydana gəlir. Qızlardada cinsi problem yaranır. Narkotikin orqanizmin məhf edilməsindən çox danışmaq olar. Amma mahiyyət eynidir- tədricən narkomanın invalid olması qaçınılmazdır. Narkotikdən istifadə ömrü qısaldır. Ölüm orqanizminin zəiflənməsi və bu səbəbdən meydana gələn xəstəliklərdən, artıq dozadan və bədbəxt xadisələrdən ola bilən. Uzun illərin araşdırmaları göstərir ki, narkomanlıq insanı həqiqətən də fiziki və ruhi cəhətdən şikəst edir, onun ömrünü qısaldır. Hərdən narkotiki atmaq və bunu edə bilməmək arzuları arasında daxili konflikt özünə qəstə gətirib çıxarda bilər. Özünə qəst üçün səbəb narkomanın özünün yaratdığı və öhtəsindən qələ bilmədiyi problemlər ola bilər.

Narkotik həyatı necə məhf edir?

Narkotiklər tədricən insan həyatında ən əsas yer tutmağa başlayır. Onlara qurşanmaq nəticəsində işə və ya təhsilə fikrini cəmləşdirmək çətinləşir. Davamiyyətsizlik yaranır, təhsil dayanır, işi itirməyə məcbur olur, bütün hallarda ciddi problemlər yaranır. Bununla yanaşı narkotik maddələrə pul lazımdır. Əgər narkotik

istifadəçisi olan insanın maddi vəziyyəti yaxşıdırsa oda tədricən hərşeyi itirir. Əgər pul kifayət gədər deyilsə onda onlar valideynlərindən qohumlarından və dostlarından müxtəlif bəhanələrlə pul istəyirlər. Artıq bu da kifayət etmədikdə özünükülərdən və yadlardan oğurluğa, fırıldaqılığa, qarətə və həmçinin ən pis nəticələri olan ağır cinayətlər törətməyə başlayırlar. Tez və ya gec ailə bu pis əməldən xəbər tutur. Mübahisələr başlayır və bu cür ailələrdə həyat əsl cəhənnəmə çevirilir. Keçmiş narkotiklə əlaqəsi olmayan dostların əhatəsi itirilir. Get-gedə asılılıq elə güclü olur ki narkoman narkotik gəbul etmək üçün hərşeyi və hamıdan keçməyə hazır olur. Yalanlar və satqınlıq olmadan bu gür həyat tərzi yaşamaq mümkün deyil. Narkomanın türməyə düşmə şansı çoxdur. Bu yaxınlarda qanunvericilikdə dəyişikliklər edildi və narkotik və psixotrop maddələrin yalnız hazırlaması, əldə edilməsi, saxlanması, daşınması, göndərilməsi, satılması deyil həmçinin onların istifadəsi üçün də cəzalandırma nəzərdə tutuldu. Hüququnaslar hələ narkotik maddələrin istifadəsi üçün cəza tətbiq etmə mexanizmi işləyib hazırlanmayıblar, amma artıq qüvvədə olan maddələr kifayətdir, çünki insan narkotik istifadə edirsə deməli o onları həm alır həm də saxlayır. Nəticədə qanuna əsasən narkotik istifadə edən artıq cinayətkara çevirilir. Xoşa gəlsədə gəlməsədə qanun belədir. Həyat göstərir ki praktik olaraq hər bir narkoman tez və ya gec polisə üz-üzə gəlir. Bir çox təcrübəli narkoman cəza çəkmə yerlərində olublar. Amma bu təzə başlayanlar üçün də baş verə bilər. Narkoman yalnız narkotilə bağlı maddələrlə deyil, oğurluq, fırıldaqılıq, qarət və s. səbəbdən türməyə düşü bilər. Çox az insan narkotik üçün pulu düz yolla qazanır çünki narkomanlarda məhsuldar fəaliyyət get-gedə azalır.

Ölkəyə gətirilən narkotiklər

Azərbaycanın geosiyasi mövqeyi narkotiklərin qeyri-qanuni olaraq Avropaya daşınması üçün də əlverişlidir. Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən və digər ölkələrlə iqtisadi

əməkdaşlığı genişləndirdikdən sonra, kriminal strukturlar üçün narkotik vasitələrin yayılması, çirkli pulların təmizə çıxarılması üçün əlverişli şərait yaradılmışdı. Beynəlxalq narkosindikatlar Azərbaycanın əlverişli vəziyyətindən istifadə edərək onu narkotik vasitələrin Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrinə və Avropaya aparılmasında tranzit əraziyə çevirməyə cəhd etmişdilər.

Həmçinin, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi bütün sahələrdə olduğu kimi, narkotiklərin ölkə ərazisində qanunsuz dövriyyəsinə də öz mənfi təsirini göstərmişdir. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycan Respublikasının 20 faiz ərazisinin işğalı, Azərbaycanın İranla olan dövlət sərhəddinin 132 kilometrinə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən nəzarət edilməsi nəticəsində həmin sahədən Avropa və Qara dəniz hövzəsi ölkələrinə, həmçinin, digər dövlətlərə narkotik maddələrin güclü axını həyata keçirilir. Dağlıq Qarabağ ərazisi narkotik tranziti, narkotiklərin becərilməsi, satılması, transmilli cinayət üçün nəzarətsiz zona kimi istifadə olunur. Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş Azərbaycan ərazisinin narkoişbazlar üçün cəlbedici olması ölkəmizdə bu istiqamətdə ciddi mübarizə aparılmasını tələb edir ki, bu da hər bir şəxsin öz sahəsində narkomaniya və narkobiznesə qarşı vicdanla mübarizə aparması nəticəsində mümkündür.

Azərbaycan Respublikasının narkomaniya və narkobiznesə qarşı mübarizədə həyata keçirdiyi tədbirlər

Ümummilli lider Heydər Əliyev narkomanlığa və narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizəni ümumdövlət vəzifəsi hesab edərək, 1996-cı il avqustun 26-da “Narkomanlığa və narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə tədbirləri haqqında” müvafiq fərman imzalamış və problemin həlli üçün keçirilən tədbirlər keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. Bu fərman əsasında ölkəmizdə 2000-ci ilədək narkomanlığın yayılmasına, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin

qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə üzrə Ümummilli Proqram hazırlanmış, Narkomanlığa və Narkotik Vasitələrin Qanunsuz Dövriyyəsinə Qarşı Mübarizə üzrə Dövlət Komissiyası yaradılmışdır.

1997-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev BMT-nin Yaxın və Orta Şərqdə Narkotiklərin Qanunsuz Dövriyyəsinə Nəzarət üzrə Yardımcı Komissiyasının 32-ci sessiyasında çıxış edərək Azərbaycan Respublikasının bu problemin həllində ardıcıl addımlar atacağını və dünya ictimaiyyəti ilə bu məsələdə bir yerdə olacağını bir daha bəyan etmişdir.

1998-ci ildə Azərbaycan Respublikası BMT-nin “Narkotik vasitələr haqqında” 1961-ci il və “Psixotrop maddələr haqqında” 1971-ci il Konvensiyalarına qoşulmuşdur.

1999-cu il iyun ayının 18-də “Narkotik vasitələr, psixotrop maddələr və prekursorların qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu Milli Məclisdə qəbul olunaraq ölkə başçısı tərəfindən imzalanmışdır. Bu qanunun başlıca əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda narkotik tərkibli bitkilərin kultivasiyası, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin istehsalı, dərman preparatlarının və xammalın hazırlanması qanunla qadağan edilmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev hələ 2000-ci il iyul ayının 5-də BMT Baş Katibinin müavini Pino Arlakki ilə görüşündə demişdir: “Narkotiklərlə mübarizə sahəsində biz bir çox tədbirlər görmüşük... Azərbaycan, coğrafi vəziyyətinə və mövqeyinə görə narkotiklərin Əfqanıstandan, Mərkəzi Asiyadan Qərbə, həm də İrandan Şimala, Qərbə daşdığı yolun üzərində yerləşir. Biz bunu bilirik, nəzərə alırıq, lazımı tədbirlər görürük... Ancaq biz arxayınlaşmırıq, həmin kanalların qarşısını almaq üçün daim lazımı tədbirlər görürük və görəcəyik. Biz nəinki narkotiklərin daşınması üçün tranzit ölkə kimi bununla mübarizə aparırıq, eyni zamanda istəyirik ki, ölkəmizin vətəndaşları arasında narkotik vasitələrdən istifadə yayılmasın...”

Ulu öndərin 15 iyul 2000-ci il tarixli fərmanı ilə “2000-2006-cı ilədək narkomanlığın yayılmasına, narkotik vasitələrin,

psixotrop maddələrin qeyri-qanuni dövriyyəsinə qarşı mübarizə üzrə” Milli Proqram qəbul edilmişdir.

2000-ci ildə Azərbaycan Respublikası Avropa Şurasına tam-hüquqlu üzv olduqdan sonra Avropa və dünya birliyinə inteqrasiya zəminində Avropa İttifaqı və BMT-nin İnkişaf Proqramı ilə birgə “Cənubi Qafqazda Narkotiklərə Nəzarət” (SCAD) Regional Yardım Proqramı fəaliyyətə başlamışdır.

2001-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Qanun qəbul olunmuşdur.

2005-ci ildə görülən işlərin məntiqi davamı kimi beynəlxalq qurumların tövsiyələrinə, qoşulduğumuz Konvensiyaların müddəalarına uyğun olaraq “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu Milli Məclisdə qəbul olunmuş və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən imzalanmışdır. Prezident İlham Əliyevin 28 iyun 2005-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiq olunmuş “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında” Qanun narkotiklərlə mübarizə istiqamətində müvafiq dövlət və ictimai qurumlar qarşısında konkret vəzifələr qoymuş və bu istiqamətdə fəaliyyətin hüquqi bazasını təşkil etmişdir. Qanunun başlıca əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin alınması, saxlanması, satılması, əldə edilməsi, paylaşdırılması, buraxılması, daşınması, göndərilməsi, istifadə edilməsi, onların dövriyyəsinə dair sənədlərin tərtib edilməsi, narkotik tərkibli bitkilərin kultivasiyası, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin istehsalı, dərman preparatlarının və xammalın hazırlanması qanunla qadağan edilmişdir.

Ölkə başçısının 28 iyun 2007-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsi və narkomanlığın yayılması ilə mübarizə üzrə Proqram”ın (2007-2012-ci illər) yerinə yetirilməsi istiqamətində Dövlət Komissiyasının işçi qrupunun

müvafiq nazirlik, komitə və təşkilatlarla birgə gördüyü işlər çox əhəmiyyətlidir. Bunun üçün Təhsil, Gənclər və İdman nazirlikləri, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, Daxili İşlər və Milli Təhlükəsizlik nazirlikləri, Dövlət Gömrük Komitəsi və Dövlət Sərhəd Xidməti, Milli Elmlər Akademiyası, Ekologiya və Təbii Sərvətlər, Kənd Təsərrüfatı nazirlikləri və digər qurumlar birgə fəalliyət göstərməli, müalicə və reabilitasiya sahəsində profilaktik tədbirlərin səmərəsini artırmalıdırlar. Yalnız bu təqdirdə narkomaniya və narkobizneslə məşğul olan ayrı-ayrı şəxslərin, dəstələrin vaxtında ifşa olunmasında, onlara qarşı lazımi profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsində müvəffəqiyyət əldə etmək mümkündür.

Azərbaycan Respublikası ərazisində narkomaniya və narkobizneslə bağlı mübarizə sahəsində hüquqi məsələləri tənzimləyən qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi, dəyişən şəraitə və tələblərə uyğunlaşdırılması hökumətin və dövlətin əsas fəalliyət istiqamətlərindən biridir. Qəbul olunan qanunun və normativ aktların məqsədi narkotiklərin dövriyyəsi ilə bağlı sosial, iqtisadi, hüquqi münasibətlərdə baş verən dəyişiklikləri özündə əks etdirməkdir.

Narkomanlar üçün məhdudiyətlər qoyulmuş peşə növlərinin və vəzifələrin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI NAZİRLƏR
KABİNETİNİN QƏRARI**

“Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və prekursorların qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizə haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 4 avqust tarixli, 174 nömrəli Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti qərara alır:

1. Narkomanlar üçün məhdudiyətlər qoyulmuş peşə növlərinin və vəzifələrin siyahısı təsdiq edilsin (əlavə olunur).
2. Bu qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri **A.Rasizadə**

Bakı şəhəri, 15 mart 2000-ci il №47

**Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin
2000-ci il 15 mart tarixli, 47 nömrəli qərarına ƏLAVƏ
Narkomanlar üçün məhdudiyətlər qoyulmuş peşə
növlərinin və vəzifələrin
Siyahısı**

1. Dərman preparatlarının, narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin, prekursorların tədqiqatı, istehsalı, qablaşdırılması, tətbiqi, saxlanması və satışı prosesində iştirak edən idarə, müəssisə və təşkilatlarda bütün peşə və vəzifələr üzrə işçilər.

2. Təcili yardım stansiyalarının həkimləri, tibb müəssisələrində anestezioloq-reanimatorlar, onkoloqlar və s. işçilər (bilavasitə narkotik maddələrin istifadə edilməsi və məsləhət görülməsi ilə əlaqədar olan tibb işçiləri).

3. Bütün tədris-tərbiyə müəssisələrinin işçiləri.

4. Uşaq və yeniyetmələrin (mövsümi) sağlamlıq müəssisələrinin işçiləri, məktəbdənkənar müəssisələrin işçiləri.

5. Məktəbəqədər uşaq müəssisələrinin işçiləri.

6. İstehsalatda texniki təhlükəsizliyin təmin edilməsində çalışan işçilər.

7. Xüsusi rabitə şəbəkəsinin işçiləri.

8. Hərbişdirilmiş mühafizə xidmətlərində bütün peşə növlərinin işçiləri.

9. Silah və sursatın daşınmasına, tətbiq edilməsinə və saxlanmasına icazəsi olan işçilər.

10. Müdafiə, təhlükəsizlik, məhkəmə və hüquq mühafizə orqanlarının işçiləri.

11. Bütün müəssisələrdə və bank sistemində xəzinə müdirləri, xəzinədarlar və nəğd pul əməliyyatlarında məşğul olan mühasib və nəzarətçilər.

12. İnkassatorlar.

13. Qaz xilasetmə xidməti, açıq qaz və neft fəvvarələrinin qarşısının alınması və aradan qaldırılması üzrə dağ, dağxilasetmə komandaları, yangından mühafizə xidməti işçiləri.

14. Neft-qaz sənayesi müəssisələrində bilavasitə istehsalat prosesi ilə bağlı bütün növ peşə və vəzifələr üzrə işçilər.

15. 127 V və daha yüksək gərginlikli qurğulara xidmət göstərən, operativ dəyişmələr edən növbətçi heyət, həmin elektrik qurğularında sazlama, quraşdırma və yüksək gərginlik altında sınaqlar və iş apararı heyət.

16. İqtisadiyyatın bütün sahələri üzrə dispetçerlər.

17. Partlayıcı maddələr tətbiq olunan, partlayış və yanğın təhlükəsi olan istehsalat sahələrində məşğul olan bütün işçilər.

18. Nəqliyyatın bütün növlərini idarə edən işçilər, o cümlədən müəssisədaxili hərəkət ilə bilavasitə əlaqədar olan işçilər (avtoyüklə-yicilərin, elektrokarların sürücüləri, nizamlayıcılar).

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsindən

ÇIXARIŞ

26-cı fəsil

NARKOTİK VASİTƏLƏRİN VƏ PSİXOTROP

MADDƏLƏRİN

QANUNSUZ DÖVRİYYƏSİ İLƏ ƏLAQƏDAR

CİNAYƏTLƏR

Maddə 234. Qanunsuz olaraq narkotik vasitələri, psixotrop maddələri və ya onların prekursorlarını hazırlama, istehsal etmə, əldə etmə, saxlama, daşıma, göndərmə və ya satma

234.1. Satış məqsədi olmadan qanunsuz olaraq narkotik vasitələri və ya psixotrop maddələri şəxsi istehlak miqdarından artıq miqdarda əldə etmə və ya saxlama —

üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

234.2. Satış məqsədi ilə qanunsuz olaraq narkotik vasitələri və ya psixotrop maddələri əldə etmə və ya saxlama, hazırlama, istehsal etmə, emal etmə, daşıma, göndərmə, yaxud qanunsuz olaraq narkotik vasitələri və ya psixotrop maddələri satma —

əmlakı müsadirə olunmaqla və ya olunmamaqla üç ildən yeddi ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

234.3. Narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin qanunsuz hazırlanmasında və emalında istifadə etmək məqsədi ilə prekursorları hazırlama, əldə etmə, saxlama, göndərmə, daşıma və ya satma — əmlakı müsadirə olunmaqla və ya olunmamaqla üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

234.4. Bu Məcəllənin 234.2 və 234.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş əməllər:

234.4.1. qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən və ya mütəşəkkil dəstə tərəfindən törədildikdə;

234.4.2. təkrar törədildikdə;

234.4.3. külli miqdarda törədildikdə —

əmlakı müsadirə olunmaqla beş ildən on iki ilədək müddətə

azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

234.5. Narkotik vasitələri və ya psixotrop maddələri hazırlamaq üçün istifadə edilən və xüsusi nəzarət altında olan xammalın, alətlərin və ya avadanlıqların, habelə narkotik vasitələrin , psixotrop maddələri və ya onların prekursorlarını istehsalı, hazırlanması, emalı, saxlanması, buraxılması, satılması, bölüşdürülməsi, verilməsi, daşınması, göndərilməsi, əldə edilməsi, istifadə edilməsi, idxalı, ixracı, tranzit nəql edilməsi və ya məhv edilməsi qaydalarının, bu qaydalara riayət etməli olan şəxs tərəfindən pozulması —

iki yüz manatdan min manatadək miqdarda cərimə və ya beş ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Qeyd:

1. Narkotik vasitələri, psixotrop maddələri və ya onların prekursorlarını könüllü surətdə təhvil verən və ya narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və ya onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayətlərin açılmasında və ya qarşısının alınmasında, bu əməlləri törətmiş şəxslərin aşkar edilməsində, cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın tapılmasında fəal iştirak etmiş şəxs cinayət məsuliyyətindən azad edilir.

2. Bu fəsildə göstərilən narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin şəxsi istehlak miqdarından artıq miqdarı və digər miqdarları müvafiq qanunla müəyyən edilir.

M a d d ə 235. Narkotik vasitələri, psixotrop maddələri və ya onların prekursorlarını talama və ya hədə-qorxu ilə tələb etmə

235.1. Narkotik vasitələri və ya psixotrop maddələri talama və ya hədə-qorxu ilə tələb etmə —

üç ildən yeddi ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

235.2. Narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin qanunsuz hazırlanmasında və emalında istifadə etmək məqsədi ilə prekursorları talama və ya hədə qorxu ilə tələb etmə —

əmlakı müsadirə olunmaqla və ya olunmamaqla iki ildən beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

235.3. Bu Məcəllənin 235.1 və 235.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş əməllər:

235.3.1. qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən törədildikdə;

235.3.2. təkrar törədildikdə;

235.3.3. şəxs tərəfindən öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə törədildikdə;

235.3.4. həyat və ya sağlamlıq üçün təhlükəli olmayan zor tətbiq etməklə və ya belə zor tətbiq etmək hədəsi ilə törədildikdə

—

əmlakı müsadirə olunmaqla və ya olunmamaqla altı ildən on ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

235.4. Bu Məcəllənin 235.1—235.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş əməllər:

235.4.1. mütəşəkkil dəstə tərəfindən törədildikdə;

235.4.2. külli miqdarda törədildikdə;

235.4.3. həyat və ya sağlamlıq üçün təhlükəli olan zor tətbiq etməklə və ya belə zor tətbiq etmək hədəsi ilə törədildikdə;

235.4.4. əvvəllər talama və ya hədə-qorxu ilə tələb etməyə görə iki dəfə və ya daha çox məhkum edilmiş şəxs tərəfindən törədildikdə —

əmlakı müsadirə olunmaqla səkkiz ildən on beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

M a d d ə 236. Narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin istehlakına təhrik etmə

236.1. Narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin istehlakına təhrik etmə —

iki ildən beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

236.2. Eyni hərəkətlər:

236.2.1. qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs və ya mütəşəkkil dəstə tərəfindən törədildikdə ;

236.2.2. təkrar törədildikdə;

236.2.3. bilə-bilə yetkinlik yaşına çatmayan, iki və ya daha çox şəxs barəsində törədildikdə;

236.2.4. zor tətbiq etməklə və ya belə zor tətbiq etmək hədəsi ilə törədildikdə —

beş ildən on ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

236.3. Bu Məcəllənin 236.1 və 236.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş əməllər ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin ölümünə və ya başqa ağır nəticələrə səbəb olduqda —

yeddi ildən on iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

M a d d ə 237. Qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkiləri kultivasiya etmə

237.1. Qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkiləri əkmə, yetişdirmə, onları (onların hissələrini) toplama, habelə çətənə, xaşxaş növlərini və ya tərkibində narkotik maddələr olan digər bitkiləri kultivasiya etmə —

iki yüz manatdan min manatadək miqdarda cərimə və ya üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

237.2. Eyni hərəkətlər:

237.2.1. qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs və ya mütəşəkkil

dəstə tərəfindən törədildikdə;

237.2.2. təkrar törədildikdə;

237.2.3. külli miqdarda törədildikdə —

üç ildən səkkiz ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Maddə 238. Narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin istehlakı üçün tiryəxanalar təşkil etmə və ya saxlama

238.1. Narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin istehlakı üçün tiryəxanalar təşkil etmə, saxlama və ya bu məqsədlər üçün binalar vermə —

dörd ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

238.2. Eyni hərəkətlər:

238.2.1. qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs və ya mütəşəkkil dəstə tərəfindən törədildikdə;

238.2.2. təkrar törədildikdə —

üç ildən səkkiz ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Maddə 239. Narkotik vasitələri və psixotrop maddələri əldə etmək hüququ verən reseptləri tibbi göstəricilər olmadan qanunsuz vermə və ya saxtalaşdırma

Narkotik vasitələri və psixotrop maddələri əldə etmək hüququ verən reseptləri tibbi göstəricilər olmadan qanunsuz vermə və ya saxtalaşdırma —

üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə və ya edilməməklə iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Maddə 240. Güclü təsir edən və ya zəhərli maddələrin satış məqsədilə qanunsuz dövriyyəsi

240.1. Narkotik vasitələrə və ya psixotrop maddələrə aid olmayan güclü təsir edən və ya zəhərli maddələri satış məqsədi ilə qanunsuz hazırlama, emal etmə, əldə etmə, saxlama, daşıma və ya göndərmə, habelə bu maddələri və ya onları hazırlamaq yaxud emal etmək üçün avadanlığı qanunsuz satma —

üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

240.2. Eyni hərəkətlər:

240.2.1. qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən törədildikdə;

240.2.2. təkrar törədildikdə —

iki ildən beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

240.3. Bu Məcəllənin 240.1 və 240.2-ci maddələrində göstərilən əməllər:

240.3.1. mütəşəkkil dəstə tərəfindən törədildikdə;

240.3.2. külli miqdarda törədildikdə —

dörd ildən səkkiz ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

240.4. Güclü təsir edən və ya zəhərli maddələrin istehsalı, əldə edilməsi, uçotu, saxlanması, buraxılması daşınması və ya göndərilməsi qaydalarının pozulması ehtiyatsızlıqdan onların talanmasına və ya başqa mühüm ziyan vurulmasına səbəb olduqda —

iki yüz manatdan min manatadək miqdarda cərimə və ya iki ilədək müddətə islah işləri və ya iki ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

**SAĞLAM GƏNCLİK
SAĞLAM
GƏLƏCƏKDİR**

Bakı-2017

Dizayner: Azad Həmzəyev
Redaktor: Səhər İsmayılova

“CBS” Polygraphic Production” firması
tərəfindən nəşr edilmişdir.
Çapa imzalanıb: 05.09.2017
Tiraj: 600. Sifariş № 87.
Bakı, Yasamal ray., Şərifzadə küç. 29
e-mail: xeroprint@mail.ru
Tel: 0124477505